

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
ИЮНЬ
23
ВТОРНИК
№ 124 (4352)
Өртөз 20 коп

ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң сырый өви-
лелиниң чайыннанчак көргүзүү (1 арын).
ГДР-ниң партия-чазак төлөөлери төрөөн
чүртүнчө чорупкан (1 арын).
Чолаачылар ижи-биле деткээн (1 арын).
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: Л. Салчак.—
Транспортчу коммунисттерин бугураага
мурнакчы ролу. О. Палын.— Парторга-
низацияларның ажылына кичтөөн сар-
мы (2 арын).

Р. Хунай-оол.— Чон ортузунга масса-
политиктиг ажыл (2 арын).
М. Ляндуп.— Кыргыларның темпизин
дүргөдөр (2 арын).
И. Бахрушев.— Букчураа тарылгазы-
ның ажалгазын үлгөргөндөр (3 арын).
К. Тугаржын.— Автомашиналарның бе-
лик бугураага ажылгаар (3 арын).
Редакцияга чагаалар (3 арын).

М. Дажы-Норбу.— Е-
мь экижидер (3 арын).
Улуг театр Калаада (3 арын).
Ч. Иргит.— Базы бир (3 арын).
СОЦИАЛИЗМНИҢ АЖЫ-ЧУТ КҮТӨСӨН, И-
ТАРҢЫНДА: А. Денисович.— Тутула кампа-
ныал калдырар өтүп турар плавни 200 г
КУШ-БУЛТУРА БОЛГАШТЕЖИДИГ
А. Тынтык-Нара.— Облустың геолог өөр-
өндүгү (4 арын).

Көдээде партия организацияларының чугула сорулгазы

Кандыг-аа ажил-херекти кижилер, кадрлар кылып бугураар. Оларның чедирининин болуру — ажылының меркезиле, белик жерлеринин болгаш организацияны чоруткан, партия, совет болгаш калаа ажил-агыйынын билдирген улуру-туугаа чугула хамаарыш. Партия-организация болгаш политика кичи-аага ажилы кыл-аа эки тургустунган болуру, калаа ажил-агыйынын болгаш культуру тургустунуунун көргүзүлгөсү бе-лик болурун областа дика хай партия организацияларынның ажилы-нын практикада болгаш турар.

Току районун «Май бири» колхозунда парторганизацияны (секретары эш Достай-оол) ажилы мааза чыжак кылдыр көргүзүп болуру. Политкритерийинин, то-даргай экономика өөрчир болгаш коммунисттер, комсомолчулар болгаш колхозчу актив хаара туттуган. Пропартисттерин болгаш агитаторларын боттутуурун, коммунисттер болгаш колхозчу актив партия даялгынын күсөлдөшүрүрүчү хынап турар.

Колхозтун өн дегининге калууна чүртүгү, областын, районун болгаш колхозтун чедирининин, чедир чыгында сорулгаларын, фотомонтажтар, диаграммалар толаргай көргүсөт. Амдыралга холбошкан лекцияларын, доңчу лекцияларын, солун номчулгаларын организациялар турар. Бот-тынныгы уран-чуулун болгаш колхоз төдөгө, бригадаларга, фермаларга өткөндөн бээр 13 концерттер көргүсөт.

Партия-организация болгаш масса-политиктиг ажилы ажил-агыйынын сорулгаларына холбош тургустунган артык бугураага көргүзүлгөсү болуру. Чыжаа, майын өткөндө чедир төрөөн 278 койла 340 хураганарын, 93 инвесторлар басыларын, 28 берилги кууларын бүрүн хоруу-турган болгаш төртүр 19 кара дил-гилерин 59 экиптерин алган. Дөрт айларда нийтин-биле 57 тонна азыншек бугурааган 329 кг сүтү саап, күрүгө сүт белектеринин каварта планын 136 хуу күсөт-кен.

Артык бугурааган мурнакчы ролун көргүзүп турар ачы Мырза, хойбу Киче-оол, баянчы Дамын, санчы Куку, ижи мадакчы Ба-быр ышкан коммунисттерин хойну-илеринин болуру. Колхозтун төвү улам-ла чаагайып турар. Электри чырыктыгы, радиолуг, нийтинги стовоалары, Школа, ашмеле, салы-мазаны болгаш культуру ала-бан черлери ажилдан турар.

Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозунда партия-организациянын ажилы сөөлү үдө база өлгөн өлгөдөн. Бүш-ажылы шын организациястан, техниканы чон ажил-агыйындан 1053 гектар тараа культууларынның чажылдаз сес ажил хүнеринде доозулган, карто-фель болгаш кукурузаны дөрбөччү-үлүнчө арга-биле олурткан. Чон-Хемиктиң «Искра», Эрзинин «Коммунизмче орун», өвүнүн «Торкаты», Бин-Хемин «Искра» колхозтарында парторганизациялар ышкан ажилы үлгөргөндөр черлер областа хей.

Чаагай дүжүтү өстүрүп алы-рынга чакырылган ажилың чүд-дө өгөтү болуру. Тараанын чалгы суггарылыгына, күсү дүжүт

Аныктар хүнүгө уткуштур

Бистик калбак дегем чүртүгүсүтү миллион-миллион аныктары ажил-ишчи, өөрчүтүлүг чалып на-зынын байырамы кылдыр бадыт-катынган июньның сөөлү дымта-ныр хүнүн бо чылын ийги үдө дөмдөгөдөр. Биздин септелге-ме-ханизм заводунда комсомол өгө ор-ганизацияны ийги кавартаа бугу-раага планын коллектив дөдүр күсөткен турарына кол кичтөөн-ни сазып, бо хүнү ажил-ишчи үт-күп турар.

Ылаңгыя токар болгаш мотор цехтери ийги кварталдың сөөлү ажилын планын оонаданын июнь 20-ге чедир 90 хуу чедирген. Олар байыралга алдыр кылдыр чүлө

алымшыгына белектерлер кол-хозтарда болгаш совхозтарда дика чептес. Ногаа культууларынның олутулгазы чамдык черлерде алга чедир доозулган. Чалгы чер ала-рылазынның темпизин көчүрү оожум чоруп турар. Ол база, улутулга-нын кошкан, шийтинирин күсөлдө-дөш, ажилдың графиги дөш де-миселдин чептесин херечиле турар.

Бо чазын областа 8370 ажил чаш мал хорамчалыг болган. Бир эвес чаагаалар таарымчалыг ка-лааларын, мал чедирини тургалы-нын белеккен, ажалдын зоовет-териялар белек негеделерге тур-гускан болза, ыдыг чидирген бол-бокс турган. Мал ажилында пар-тияны улутулгага чавыс дөш-дөш тургустунган күрүгө ээ болгаш сүт белектерлер планын күсөлдөш областың Сүт-Хөл, Тес-Хем ышкан чамдык райондарында көчүрү хойулап турар.

Чайын эки өмүртөөн малдын продукттуу-аа белик, оң чаш тө-дү-аа боткур болурун практика ба-дыткан турар. Ажил-агыйынын чамдык улутулгаларын, партия ор-ганизацияларынның секретарларын бо айтырык чугула кичтөөн сазбай турарын шын эвес. Чалгы болгаш күсү олардыншынын план бугурааг организациялар, мал-чынынын харыскалган беликтер ужурун. Ол ышкан кышкы белек-терлерин амылаштан хынамчалыг чорутары чугула.

Ажил-агыйынын болгаш культуру тургустунууну талазы-биле салынган сорулгаларын чедир-кинин болуру партияны улутулга-дан улуг хамаарыш. Каз-Хем рай-онда «Совет Тыва» колхозта пар-торганизация (секретары эш Тову) бо ажилы дика кошмак тургус-кан. Сүт-Базы суурда бажылдар-нын хей кезип кырма, клавеска, пещка, чөк, долганчы херинетте-миз, сонгалары чалгыс калт. Ба-жыл чанын үчүстөктерин ногаа та-рымаага ажилгаайып турар. Суурда тарымал үшүтөр көчүрү ховар, ымычка чедир асш, гостиница, пар-кимерская болгаш столовая тур-густунган. Талынның «Совет Рос-сия» колхозунда байдал оон база дөдөдөсөт. Политиктиг, культуру массалыг ажилы парторганизация (секретары эш Попов) багай тургус-канында мыда чамдык кижилер шажын чүдүгө хандыр, нийти-ниг хоруу-чүрүмү үрөөр, прогуд-дан арагалар чорутар илереп тур-ар. Бо дугайын СЭКП Танды бол-гаш Каз-Хем райкомдары өткөндө келген канч-аа таарымшал.

Тараажиыларын, малчынынын болгаш көдөдө бугу ажил-ишчилер-ин ортузунга организация, масса политиктиг ажилың байлаа дур-жугаларын ыдыгы сөөлү чылдар-да дика мөңгөткөдөн. Ажил-агый, культурунун тодаргай сорулгаларын чедирининин ботандырыныга оңу ажилгаар, мурнакчыларын үлгө-рин непердери, социалист чар-ышты үрө-түңдөш калбартыр херек.

Көдөдө бугу-ле пропагандистер-ния, агитаторларын болгаш пар-тия, совет активтиң амгы кол со-рулгазы болза, СЭКП-ниң ХХI съез-дининин төгүлүт шийтинирлерин чонга ханы тамыштары болуру. Ол бүгүн партия райкомдары, оң өгө организацияларын хүн бүрү то-даргай улутур ужурулуг.

бүдүрүгө планы күсөлдөш-биле кызыгаралаттырмай турар. Завол-тун бот-тымынтыр уран-чуула ба-гүмүнү киржикчилери болжам хабз заводунд анык талантылы-лары-биле калы каттышкан улуг концерти тургускан. Концерттин программасы өң-не бай, чүд-бүрү болуп турар.

Хоорайның № 2, 3 школары-нын 8—9 класстарын доозкан 30 ажил өөрчичилер ол ажилын коллективте чалгы бүдүрүгө прак-тикаын эрттирип турарлар. Олар бүдүрүгө чамдык чүдүдери шийгөдөш ап, аныктар байыра-лын ажил-ишчи үткү, өөрдөш ту-рар мастерлеринге өөртү четири-нин илердин турар.

ССРЭ-ниң болгаш ГДР-нин сырый эвилелиниң чайыннанчак көргүзүү

Герман Демократтыг Республиканың партия-чазак төлөөлери Совет Эвилелинге чораз дугайында Диң-надыг парламентинин.

Диннадыга чугаалап турарын бугураа алдыр, Германияның Социалист чалгыс аай партиязының Төп Комитетинин, ГДР-ниң чазанын болгаш демократ-тыг Германияның Национал Фронтунун төлөөлери СЭКП ТБ-ның болгаш ССРЭ-ниң чазанын чазанын бугураа 1959 чылдың июнь 8-тен өткөдөш 20-ге чедир Совет Эвилелинге байыраадын аян-чоруп кылып чо-раз.

Төлөөлөрдүн чоруп турганы-биле холбоштыр бол-гулаа ужуражышынаар, беседалар болгаш митин-гилер ГДР-ниң болгаш ССРЭ-ниң ажилы чоннарынның үдө-бодаларынның нийтишеске чорутуу болгаш ажил-аага өң-сеткил каттыштырылыгына, а ол ыш-кан ийи күрүгелеринин пролетары интернациона-лизминин чалгай принциптерин үдөлдөш турар бугураа эвилелиниң кайгамчыктыг бугураамаа болган деп Диннадыга дөмдөгөш.

Делегей байдыгына хамаарыштыр Совет Эвиле-линиң болгаш Герман Демократтыг Республиканын улут-тур ажилдакчыларынын аразына санаа-оонадарын солчуп турла кол кичтөөн Европада дүшкүрүг чорутуу илден болгаш боттуту кошмакчы чедир азыр төлөдө, калдыг орустарын шийи алаа чогуу-руу дөдөшүн дугайында айтырыкча үлгөдүргөш турган.

Барыны талазы күрүгелерин, хамыктыг мурнуна Германияның Федеративтиг Республикасынын чамдык бөдүктери делегейде дүшкүрүг чорутуу чымчады-рынга болгаш тайбынын быжылгазына өргөжө чугула өйү келген айтырыгларын шийтирлеп та-рыштырыныга шийтирлеп күзөп турар деп ийи Талаалар дөмдөгөш Диннадыга чугаалап турар. Эрге-ажыктарынның илердиктиги хамыктыг мурнуна барыны-терман кандир Аденауэр болуп турар ол бө-дүктөр «сөөк дайыны» улам ылай традүдөр дөш бүтү чүдүлери кылып турар.

Ычаараа ГДР бөдүтүн тайбынга ынакшылыг по-литиказы-биле бугу делегейде тайбынын быжылга-зына чугула салымшыкын кирип турла, Барыны Германия милитаризминин өргө оруу-биле чорупкан болгаш Европада дайын кызыншынынын кол одаа болуп берген деп Диннадыга дөмдөгөш.

Бойнуң чыгырныкы бөдүктери Барыны Германияны гитлерки Германиянын орун хей чүдүлөр талазы-биле өдөрип өткөдөр турар агрессия милитаристичи кү-рүсө бөдүдүрү турар.

Диннадыга оон ылай дөмдөгөш турарын бугураа алдыр, «сөөк дайыны» хей-хей чылдарынның сон-да барыны талазы күрүгелер делегейин өң-не чугула айтырыгларын чугаалажып көөрү-биле Женевага дай-шык херектер министрлеринин чөвүлө хураалы чымчадырынын деткип көргөш, оң ажилында ГДР-ниң болгаш ГФР-ниң дөң өргөлдөш кирип турарын ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазастары сеткил ханыш-кы-биле айтып турар. Ийи герман күрүгелеринин ба-рыны херекке алаас дөш боттуту бөдүш чо туртушан барыны талазы күрүгелеринин аткаарлашынынга ийи төлөөлөр байыр чедирген.

Германия-биле тайбын таарыштырылга чокта бол-ган Барыны Берлинде ажал бугу-чүрүмү узулап чок кылбаанда Германияга болгаш Европада нийтиш-биле байдалы үдөшүн-биле ажилдерин чедир ап болбас дөдөшүн ССРЭ-ниң, ГДР-ниң чазастары бугу-редиг болганын Диннадыга ооналап дөмдөгөш. ГДР-ниң чазаз-биле дугуржуп тургаш, төлөлдөш дайныкы херектер министрлеринин чөвүлө хураалы-га чугаалажып көөр кылдыр Совет чазактын көдүргө-ни, Германия-биле тайбын керөөн делегейин ийги дайынын байдалын шуут узуткаар болгаш оң-биле калы чаа дайынга улау моондаа болуп ийи.

Бир эвес Германия тайбын керөөнине негеделер-инге дүшүртү атомнуг болгаш ракеталыг чепсек чок бөдүп база атомнуг чепсек-биле барыны-терман мил-итаристтерин чепсектедирин бөдүрбай баз болза, ийи герман күрүгелеринин аразына чокушалажышыкче болгаш калы-кайызын быгырчыне улаган орунга кол моондаа дүшкен турар, ол чорук Германияны тай-бын катан каттыштырынынга кара-чангыс аргаа болуп турар деп Диннадыга ооналап дөмдөгөш.

Даштыкы херектер министрлеринин Женева чөвү-лө хураалында барыны талазы үш күрүгелер Герма-ния-биле тайбын керөөн белектер болгаш чарар ду-гайына саналдарын күзөш албаанын ССРЭ-ниң бол-ган ГДР-ниң төлөөлери хараадаз сеткил-биле айт-канын Диннадыга чугаалап турар. Оң орунга азыр

саналдарын бижип джир чүвени кийргенер, ол бижик алаа хей барын айтырыгларын бугураа-нын хевирге кирип турар болгаш герман милитарис-теринин тергилелин Одерге болгаш Нейссега чедир непердирин, ГФР-ни атомнуг чепсек-биле чепсек-тедирин дүртүчүлери болгаш үргүчүлөшүн, а ол ышкан бугу Германияны НАТО-га кириптин көрүп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш Герман Демократтыг Рес-публиканын чазактары герман тайбын керөөн чар-лар дөш моон сонгаар-аа демисежир ашарын мө-дөгөш.

Германиянын тайбынга ынакшылыг демократтыг күрүгө кылдыр национал талазы-биле чалгайдым төртүтүлдүрүн, катан каттыштырынынга улаган орукка шийтирлиг бажы кылдыр ийи герман күр-үгелеринин конференциянын тургузарын көрүп турар тодаргай боттуту программаны Герман Демократтыг Республиканын ажилы кытыгына Совет Эвилели шынчы сеткил-биле байыр чедирип турарын Динна-дыга дөмдөгөш.

ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазастары ажал бөү-чүрүмүн Барыны Берлинде хевор артып турары-нын ужуру-биле мыда тургустунган байдалы ший-жыр арта чок деп санап турарынын дугайын база дагып дөмдөгөш деп Диннадыга чугаалап турар. Шагда-ла өйү келген ол айтырыгын шийтирлеп та-рыштырынынга орунга ажал бөү-чүрүмү бугу Берлинге непердир дөдөр барыны талазы күрүгелер-ини орадажышынынын ийи күрүгелеринин чазак-тары шийтирлиг ойтур шаап көргөн. Оң-биле калы ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазастары Барыны Берлин дугайында айтырыгын сонугураады бугу күрүгелер-биле калы кайы-кайыныга таарыштыр шийтирле-лөө боттарынын белегин болгаш шынчы чүткү-дүгө бөдүткан турар деп Диннадыга ооналап дөм-дөгөш.

Барыны Берлинге ажал бөү-чүрүмү кылгаар чок үдө хевор артырыныга Совет Эвилели болгаш Герман Демократтыг Республика чөпсөөрөшөс, ыч-чанга Европада тайбынын керөөнө кызыншы-кын тургузуп турар Барыны Берлинде чөгүч чок байдалы өң дүргө чалгайдыныга өргөжө чугула бугу хөмчөгелерин азыр деп долу шийтирлиг деп Диннадыга чугаалап турар.

Германия-биле тайбын керөөн болгаш Барыны Берлин дугайында айтырыгын шийтирлиг, делегейин өң-не өйү келген айтырыгларын ший-тирлеп таарыштырынынга керөөнө чазактар баш-тынынын чөвүлө хураалын ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазастары улуг улау-дугуалыг кылдыр көрүп турарын Диннадыга дөмдөгөш. НАТО-нун агрессия бөлүгүн киржикчилери күрүгелеринин Италияны болгаш Грецияны дөвөсөөрөшөшөс америк ракеталыг болгаш атомнуг баазаларын дүргө тургузарыны улаган хөмчөгелерин ийи чурттарын төлөөлери бу-руу шаап турар. Сонгаарадыныкын чок шийтир-лөө негетинип турар өң-не өйү келген айтыр-гларын бөдөш болза, атомнуг болгаш водородтук чепсектин шенеделерин сонгаар дугайында айт-рыг болуп турар дөдөш ийи Талаалар ооналап дөм-дөгөш.

Балтыг дайын ол агрессия бөдүтү шерп-далай күштеринин депкип чери бөдүрүр дээр НАТО-нун командал чөдөш орадажышынынын-биле хол-боштыр, Диннадыга чугаалап турарын бугураа алдыр, ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң чазастары Балтыг дайын тайбынын дайын, атомнуг болгаш ракеталыг чепсектен хостуг болгаш өсө күрүгелеринин шер-п баазаларын турбас ужурау зона бөдүрүмчө Балтыг кызынын бугу чурттарын чазактарын кылгырган.

Ийи Талаалар ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң аразында тургустунган чуректиг ханымындан байыраадын харылзалары Европада тайбынын камгааларын болгаш быжылгазынын керөөнө чугула салымшыкын болуп турар деп санаа, ол харылзаларын быжыл-болгаш хөмчөгүр дөш күженишкенине моон сон-гаар-аа харамназын дөмдөгөш деп Диннадыга чугаалап турар.

Герман Демократтыг Республиканын партия-чазак төлөөлөрүн Совет Эвилелинге чоразы болза, чан-гыс өн болгаш сырый каттыжышынын бугураа социалист лагеринин күрүгелеринин болгаш улус-тарынның улуг өг-бүдөшүн ийи чурттарын сырый эвилелиниң чыратыланчак көргүзү болган деп Диннадыгы түндөк кезеңде чугаалап турар. (СЭТА).

ГДР-нин партия-чазак төлөөлери төрөөн чүртүнчө чорупкан

СЭКП Төп Комитетинин болгаш Совет чазактын чазанын бугураа байыраадын аян-чоруп кылып Со-вет Эвилелинге чораз, Герман Де-мократтыг Республиканын партия-чазак төлөөлери июнь 20-де Москва-дан төрөөн чүртүнчө чорупкан.

Внуково аэродромунда В. Уль-брихти, О. Гротевольду болгаш ГДР-ниң партия-чазак төлөөлөрүн өсө-аа кезиштирип аштар

публиканы болгаш Совет Эвилели-нин күрүгө гимнидерин күсөткен. Улаурун үнүшкүн мурнуна Н. С. Хрушев болгаш Улуг Берлин-ниң обер-бургомистри Ф. Эберт чугаалап содушкан. ГДР-ниң партия-чазак төлөөлөр-инин кезигиниң олурунча са-моледу 10 макс 30 минута турла агаарже көдүрүп үнгө болгаш Берлинге улаанды ужулдушкан. (СЭТА).

ЧОЛААЧЫЛАР ИЗИИ-БИЛЕ ДЕТКЭЭН

Кара металлдар бугураадын чыгырынын планын амыр күтү-сөдир талазы-биле Татар АССР-ниң ажилы чоннарынның кыйгы-рын областың көдөз ажил-агый АТН-ынын чолаачылары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары изии-биле деткээн.

Ук эгелээшкенин дугайында СЭКП ТБ-ның 1959 чылдын июнь 13-те үнгөн доктаалын коллектив хураалыга партия ор-ганизациянын секретары эш Белев тамыштырып берген. Оң сөөлүндө алаа санал берген кижилер бугуру Татар АССР-ниң ажилы чоннарынның кыйгырын деткивишкан, кара металлдар бугураа-ларын чыыр талазы-биле тус-тус күзөлдөлөрүн алганнар.

— Металл бугураадын чыгыры чеди чыл планын хуусаа бетинде күсөлдөшүрүгө улуг ужура-дугуалыг. Бо херекке бистер, чо-лаачылар телептик салымшыкын кирип болур бис. Областын кайы-аа булуңуна бистер чөдө бээр болгай бис. Орукка чоругураа кызы-бүрү демир-дөс аймаа болганчон-ла таварын бээр. Чамдык таварылгада ону тосайн эрте бээр болгай бис. Моон сонгаар ону болбурас херек. Чыл төмчүзүгө чедир 0,5 тонна металл бугураадын дугурааын күзөлдөш — деп чолаачы эш Меньшакөв чугаалаа.

Комсомолчу чолаачы эш Онегов бир тонна металлдар чыгырын күзөлдөшкан, бо чугула херекке идепкейлиг кирипине чөдү комсомолчуларын кыйгырган.

Кара металлдар бугураадын чыыр ажилдан бензовозтар чо-лаачылары база-ла чыдып калбас деп шийтирлешкен. Ыкын-гаш ыдыг машиналарын чолаачылары кижилер бугуру 250 кг ме-таллды дугурааын күзөлдөш.

Хураалын кирипкчилери металл бугураадын чыгырын талазы-биле чыл планын 200 хуу күсөлдөш деп күзөлдөш алган. Оң-биле чөргөшчир тус-тус кирипкчилер дугураа металлдары-нын түңкенин ай санында үнүдөр деп дугураа алган.

Ленинчи шаңналдарның лауреаттарына дипломнарны болгаш хүндүлел демдектерин тывыскан

ЛЕНИНГРАД, (СЭТА). Эртемниң болгаш техниканын адалыг ажил-дакчылары июнь 19-та Ленинчи хоорай Советинин кукумунга чы-гып келгенер. Алаа Ленинчи ша-налдарын лауреаттарына дипло-марын болгаш хүндүлел демдектерин байыраадын-биле тывыскан. Дөдөш шаңналы болгаш В. И. Ленин ат-тыг гидроэлектростанцияга ажил-лаары-биле күчүдү өткөп чалгы-ныг гидроэнергияны чөдөш кыл-

Тараа кезилдези калбарып турар

Чүртүгү мурнуу талазында тараа бөдөлдөш эгелөөн. Армениянын ча-выскалы райондарында арбайын быппаан кезип кирипкен. Баш-тайгы ажал алымшынынын гек-тар бүртүгүндө 25—28 центнер тарааны алган. Элең каш көдөз ажил-агый артырында техника-ны дүн-хүн иштинде ажилдадып турар. Эртен чалгыныга дей-дөдө дүжүт ажал алымшыны-нын ажилын күлө орту черлерде механизация турары-биле онза ыла-лыш турар өсөс, харын дагып болгаш даа чөгүтүг дөвөсөөрө-ринде хей тараа шедиринге ала-чуртук биче табиритиң комбай-нарын бир-ле дугураа ажилдаары-биле бо чыл ооналган турар.

Дагестанын колхоздары арбайын атылап ажал азыр арга-биле чо-рутуп турар, республикага агрегат-тары бөдүткен ажилдаарын кы-ла-биле ажилгаар. Ол чорукка агаар бойдуз байдалы база таарымчалыг болуп турар. Орту черлерде эрте бышкан тарааны кезип турарынын кечкээл-биле техниканы дагып черлерге дакчыдып турар. Респу-бликанын хоуларыныче бөдү чоруту «К-3» деп маркалыг комбайнар бир-ле дугураа ажилдан уер. Адигей автономнуг областа тараа кезилдеи эгелөөн. Бүш-ажыды эки организацияларын күсөлдөш тараа

рээ ажал алымшынын эртеле-чылгазындан ийи хонук өрте дооз-лап деп турар. Механизаторларга ооналдарыны берип, шедирин, ма-шиналарын оларга быжылган. Об-ласта бүтү-ле тараа культууларын анылап ажал азыр арга-биле чо-рутуп.

Херсоннун хоуларында күзүн болгаш чазын чашкан тараалар бы-жып турар. Агаарын байдалы кып, хүнөп турар апарган чорут күзүн чашкан арбайын кезилдөш эңир чылгынында каш хонук өрте эгелер артаын берген. Дүжүт ажал алымшыныны 8—10 ажил хүнеринде доозар дөш чарыш-шылан, агрегаттарын дүн-хүн иш-тинде ажилдаарын механизаторлар организациястан. Механизаторын бө-дүткен ажилдаар арга-биле ажил-лап, бир участка тараа кезер ийи —үш-дөрт машиналарын кирип турар. Кезилдөш эгелөөш күсү чөд апардылаага чедир техни-каны комплексин ажилдаарынын шынгы графикарын ажилдап кылап.

Брым, Одесса болгаш Украин-нын өсө-аа областтарында база Брасовдор крайда болгаш Мурауу Балзаста тараа кезилдеи кы-лаа-биле чоруп турар. (СЭТА).

Планд

Улуг театр Канадада

ОТТАВА. (СЭТА). Союз Америка-да бодуун кайгачыгын аян-чоруну доогуу турар Улуг театрына бэлэт артистери Канадада сөөлүт өн көргүзүлгө берип турар. Төрөттөгү «Жизель», «Кук халуу» дээр беттерин, а ол ышкын концерт программаларын көргүзүп дооскан.

Бүгү дөрт көргүзүлгө кайгачык улуг чедикшиктин доогуулан. 8,5 мүн кичи сынчыл оулар «Мэри Лид Гарден» дээр залды улус долуур олурункан. Төрөттөгү совет артисттерин гастрольдары «орустарын сайыралаа чедирген» белегин бузууга байрлааган болган деп Канадада театр кижилери онзаал эмгектен турган.

«Улуг театрынын келгенинн соода улаан-бодал тазаны-биле байлаа болу берип...» Улуг театрынын анычылары бистеринн чүрөстө-нөсти чылымпалар, таным та-ны-биле кыгма-даа аштырбас бот-арынын дүрүм бузууга мергежидиг аддарын олар база дагы бадыт-калылар» деп, Төрөттөгү улуг турар «Телеграм» солун редакция чүрүлгө бижэн.

«Улуг театр танымдын чаа төр-гүнн чегерин көргүзү» деп ол со-лунуу театр тазаны-биле шүгүмчү-лөкчиз Майор бижэн.

«Бистери чүгө магадатын эвес, харын бистерге дуруугаган база берген Улуг театрынын белегинин Төрөттөгү өн көргүсөнгө аас-кежиктиг болду» деп «Глоб энд Мейл» солунуу театр тазаны-биле шүгүмчүлөкчиз Герберт Уиттэйер бижэн.

Канададагы өн улуг хоорайы Мон-реальга Улуг театрынын белегинин баштайгы көргүзүү июнь 17-ге бол-ган. Хоорайда 6,5 мүн кичи оулар «Фору» залды көргүзүлгө чык-кы долуур олурункан турган. Баштай-

А. А. Громыко Л. Больц-биле ужурашкан

ЖЕНЕВА. (СЭТА). СССР-нн даш-тыкы херектер министри А. А. Гро-мыко ГДР-нн даштыкы херектер министри Л. Больц-биле июнь 19-та ужурашты. Женева чөвүлө ху-раалынын ажылынын айтырылганын дугайын оон-биле чугаалашкан.

В. А. Зорин, Н. И. Ильичев, О. П. Селаднев, О. Винцер, Г. Тенли, П. Фюрин, В. Мейснер болган Г. Кегель чугаалажыкта кириш-кен.

КУР-нн болгаш АКШ-тын элчиннери ужурашкан

ВАРШАВА. (СЭТА). КУР-нн эл-чини Ван Бин-наньнин АКШ-тын элчини Д. Бим-биле өздөгөмгү ужу-ражыкынын июнь 19-та Варша-вада болган. Ол ужуражыкынын ийн шаа хире түргүзүлгөн.

КУР-нн болгаш АКШ-тын эл-чинненин дараазындагы ужура-жыкынын июнь 28-те болур.

Испанияда байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Франкочу бу-чурунуу уураалынн турар политик-тиг болгаш хей-ипитинин элзон хей организациаларынын кыйгы-рынн бузууга июнь 18-те чорутту-ган акыл соксалыкынын дугайын-да калып-жаа медалер даш-тыкыме үмөинн дөш бүгү-ле ды-налыгаарга испан өргө-чатырлар аң шыгыш хыналынын тургускан.

Испанияда боттарынын коррес-понденттеринин дымналыгаарын параш турар француз буржуа со-луннар акыл соксалыкынын чедик-шиктинн болбаан деп бадыткан турар. Оон организациаларынын чамымыз чазактыг ийишкынын-га болгаш коргуушкунуна азы-ыпкан болгаш сөөлүдө келген.

Улугуу уураалынын шим-чөшкенинде чалай берген дээр-син моон-биле калы солуннар онза-лап демдегелген. Акыл соксалык-кынын уурутуучуларын мас-кын туугу хорууга турарынын дугайын солуннар дымналыг турар болгаш испан найсаздыкыг база чамык өскө-даа улуг хоорайларын куудуучуларга, заводтарын бол-гаш бугурулгелерин кирер чеге-ринге июнь 18-те шериг болгаш полицейги тадымдарын тургус-кан турганын айтып турар.

Чүртүгү элзон хей бугурулгелер-инге, оон иштинде Мадридте бол-гаш улугуруугу каталонияга акыл соксалыкынын дугайын ол-ла буржуа солуннар дыңдашкан.

Хоругдаттырган алжирлер аш чарлаан

ПАРИЖ. (СЭТА). «Юманите» со-лунуу дыңдаканын бузууга алжир-га, Парижти чогуунда «Фрон» дээр ара-банында хоругдаттырган 700 алжирлер «кижик төлөптүг чоруну хундузери-биле канчал-даа ташырылса кызымыннар, до-ракчылашкынарда болгаш күч-дөшкенингерге» уураалынын дугайын дөшө кылдыр июнь 18-те аш чар-лаан.

Иштинге национал кадрларын бол-дуураа арганы берген. Бүгүнкү Чойбалсан аттыг университетте на-ционал кадрларын белеккен үлү-дүр кол чор болу берген. Дайын ге-зинин кончуг аар-берге байдал туралжон, Совет Эмгектиг уни-верситетте херектээр өргөжө дери-лелеринн Моолче чорудуу, моол өнү-гү-теринн улуг херектөө дузалаары-биле профессорларын болгаш башкылар-ын чорудуу берген. Республиканын културалуг аммыралыгга алжын-дан төгүлүгү хуну: 1942 чылдын октябры 5-тиң хунун университет башкынын ийги калымынн мур-нуу чарында аддын үкүтөр-биле силян бижэн. Ол хун универси-тетте байылыг ажыдышыкыны болган.

Эрткен чылдарынн хуртуунда улуг орукту эрттип, өзөөс эвес бер-гелеринн аштып эркен. Чынганг кылдыгана чүддөргө сеткил өөрү-бү-дү-ле оозлар, урууларынн чүгө 2,7 хуузу болуп турган. Ол-ла өнү-гү-лөргө (ол-ла ооздарынн үе-чө-гелеринн 13 хуузу) 18000 ооздар өөрүнн турган. Чүрталгыч чонун аажок хей келин бижик билбес хө-вөр артышкан турган.

Сөөлү ийн он чылдарынн иш-тинде Моолга улус чырымышкы-нын организациаларына кайгачык-тыг чедикшиктинн чедик адыгана. Ол чорук 40 чылдар үезинде-ле

База бир лагерь ажыттыганы

Чурунта: Лагерьнн пионерлери хуурап алган Кызыл туугун бай-ырыг шүгүм чыксаалыгдан үндүрүп бар чор.

Фото В. Улюевуу.

Эрткен субботада хундүскүнн 2 шакта Кызылдың школа-интерна-лынын чамына областыг база бир пионер лагеринн байыралдыг ажы-дышыкынын болуп эркен. Ла-герьнн ажыттыгына хобаш-тырган байыралыг шүгүм чыкса-алыгга чазатан аалчылар аңаа чет-килен келген.

Лагерь бажыкынын эжинге ийн гөрүчүлүр болгаш барабачылар жөстүп келген, чыгыралыг меде-ринн ойнопкан. Доран-на шолонгн иштинден чыксаалыг пионерлер шүгүм үнүп келген. Ол-бирги отрядтыг пионерлер болган. Олар-нын улуг пионер вожагытйи Люд-мила Родина баштап алган чоран.

Бирги отрядтыг соондан ийги бол-гаш үшкү отрядтарын урууларын чыксаалыг, лагерьнн ажыттыгы-нын байыралдыг шүгүм чыксаалыг бурун-биле чедип келген.

— Дружина, томанай! Отряд-түр рапорттар дужаарыг белег-кенин! — деп, улуг пионер вожа-гытйи Галина Ивановна Саморо-зова командалаан.

Отрядтыг вожагытйи зено дар-галарыга рапорттарын бөрүн ме-дегелген. Зеноларынн даргалары че-зе пионерлеринн байыралыг шүгүм чыксаалыгга келгенин, орта бот-тарынын белегинн плеткеп турган. Оон соонда отрядтар вожагытйи дужина советтин даргаларыга ра-порттарын бергенер.

Дружина советтин даргазы, Кы-зылдың № 6 шолонгынн өөреник-чиз Витя Ковалов дружинанын пионерлерин «Томанай!» деп ко-мандалаан, улуг пионер вожагыт-йи рапортун берген.

Маалыр пионерлеринн болгаш анык гвардейлеринн чуруктары-биле каастаттыгын индир кырында лагерьнн туугу көдүрөс аас келин аң өөрениктейг болгаш чурум-нуг өөрениктейг Арбайн Ким биле Лидия Корсунскаянын үлүггө онза-шкан. Олар индир кырыгча үн-

ген соонда кызыл туу кийсип үнө берген.

Дружинанын туугун тыпсып бө-ри-биле ВЛКСМ-нн Кызыл хоорю-мунн пионерлер ортузунга ажыл чорудар кидишкынн өргөдөкчиз эш Вазунова сөс алган пионерлеринн калкышылдыг дымналыгынн кү-зөш, алдын бижиктиг кызыл туугу дружинанын төлөзүн Галина Гочер-гинага тыпсып берген.

— Бистик багдан алган чоругу-рус кызыл галстук болза кызыл туугун кезип болур. Бо туугу-тө-лөзүгө чедир боттарынын ууру-даныкчыларынн хаалганынче бөм-бүктү 4 катан киргенер. Ша-гаан-арыгчылар оюнун ийги чар-тында 11 метр чедип кири төвер шиктеп алган, ону Хоу-Аксмы ко-манданынн хаалганынче кирип аң шыдаанар. Шагаан-арыгчылар оон-биле ийн улаа утуруушкунга таваржып туралар.

Кежээкиинн 4 шакта Бай-Хаак биле Чазана командалары ойнай бергенер. Ол үедө агарынн байла-ны багай болуп, улуг чазе чаап турса-да, оюнунн эгезинден тура-ла бай-хаакчылар шыгынн бурун-гааралашкынын кылып турган бол-гаш оюнунн төнчүлүгө чедир ча-лааначыларынн хаалганынче бөм-бүктү 4 улаа кири төверлер. Ча-лааначылар улаа-дараазы-биле бу-рунгааралашкынын кылып турса-лаа, ууруланыкчынын хаалганын-че бөмбүк кири төп шыдаар аргазы чок болганар. Оон ол-ла хөвөр 4:0 болуп бай-хаакчыларынн тил-дегелген-биле доогулан болгаш олар моон мурунда Улуг-Хем районун

Байыралдыг шүгүм чыксаалыг доогулан соонда лагерьде уруулар-нын организациалыг солун концер-ти аалчылар болгаш пионерлер со-нуурган көргөннөр. Пионер Алек-сандровтүг баянга ойнаарын, Тания Сири-оолдуг мрларын, Волода Булгаковтүг шүдүк чугаалаарын олурганар дык сонугаган.

Ол лагерье 108 шолонгчылар дымтаныр.

Ч. ИРГИТ.

5990 КУБОМЕТР

Току районунн «Май бири» вол-доууну баштаар чери келер кышка улуг олар мын белекээр тускай эвенуу апрельде-ле тургускан. Бо аразында олар колхозта шолонг, кичи, мал өнөдөлөрүнн, көдө клубта болгаш өскө-даа култура,

албан черлеринге 2200 кубометр ышкы белеккен.

Зено оон алгыда район органи-зациаларыга 3790 кубометр ыш-кы белеккен берген, төрөн колхоз-зунга дык хей орулганы кырген. Д. АЙР-САНАА.

КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Областын бирги чери дээш

Бо чылын бут бөмбүтүнн тазаны-биле областын бирги чери дээш мар-гылдаага 17 командалар киришкен. Командаларын үш зоналар кылдыр үскен. Барыын зонага—Чөөн-Хем-чик, Улуг-Хем, Чаа-Хал болган Бар-ынын-Хемчик, чөөн зонага—Бий-Хем, Каа-Хем, Танды (Бай-Хаак бол-ган Хоу-Аксмы) районнарынн ко-мандалары, төп зонага—Кызыл хо-орайнын 9 командалары каттыжып турар. Бо зоналарынн бирги болгаш ийги чегер эжелен шийнеде ко-мандалар ам областын бирги чери дээш ойнаарын үргүчүлөп турар. Ийн барыын зонадан бирги, ийги черлеринн эгезин Чазана болган Шагаан-Арыг, чөөн зонадан Танды-нын Бай-Хаак биле Хоу-Аксмы, Кы-зылдан АКШ болган типография ко-мандалары кирип турар.

Эрткен дымтанар хунде бо ко-мандаларынн ийги ужуражыкы-нын кайгачык солун болуп эркен. Календар бузууга эртеннинн 10 шакта Хоу-Аксмы биле Улуг-Хем районунн командаларынн ужура-жыкышынын болган. Оюнунн бирги чартында 1 минут ажыг болган сөөлүдө, Хоу-Аксмы команданынн төп хаалгачыны Бубякин шагаан-арыгчыларынн хаалганынче бөм-бүктү кири төвер. Ол-ла ол-чаан хоу-аксмычылар үргүчү бу-рунгааралашкан турган, оюнунн төнчүлүгө чедир боттарынын ууру-даныкчыларынн хаалганынче бөм-бүктү 4 катан киргенер. Ша-гаан-арыгчылар оюнун ийги чар-тында 11 метр чедип кири төвер шиктеп алган, ону Хоу-Аксмы ко-манданынн хаалганынче кирип аң шыдаанар. Шагаан-арыгчылар оон-биле ийн улаа утуруушкунга таваржып туралар.

Кежээкиинн 4 шакта Бай-Хаак биле Чазана командалары ойнай бергенер. Ол үедө агарынн байла-ны багай болуп, улуг чазе чаап турса-да, оюнунн эгезинден тура-ла бай-хаакчылар шыгынн бурун-гааралашкынын кылып турган бол-гаш оюнунн төнчүлүгө чедир ча-лааначыларынн хаалганынче бөм-бүктү 4 улаа кири төверлер. Ча-лааначылар улаа-дараазы-биле бу-рунгааралашкынын кылып турса-лаа, ууруланыкчынын хаалганын-че бөмбүк кири төп шыдаар аргазы чок болганар. Оон ол-ла хөвөр 4:0 болуп бай-хаакчыларынн тил-дегелген-биле доогулан болгаш олар моон мурунда Улуг-Хем районун

команданын база утсанар. Бай-Хаак команданынн ойнакчыларынн аразында үш Афонсеев азын-кылар бут бөмбүт ойнаарыга арга-мергежидинн көргүтүп, онтиг-өзө-дек ойнаар тазаны-биле онза ыг-ла-лып туралар.

Ам областа эң шырак ийн ко-мандаларынн 1958 чылынн областын чемпиону АКШ команданы-биле Кы-зыл хоорайнын бо чылга чемпиону болган Гастелло аттыг дымтаналга паратынын гүбүгүнүг элекчизн типография команданынн ойнаар нагы чокшупаан келген. Бо коман-далар зоналар аайы-биле чепиону маргылдаага бирги черлеринн эгезинер. Иччанган олар бо түннел мар-гылдааже ийилген кире бергенер.

Бо чылын областын типографиялык команданын хоорайнын бирги чери дээш-да, Гастелло аттыг дымта-налга паратынын гүбүгүнүг дээш-да маргылааларга АКШ команданын ууун алып турган болгаш техника тазаны-биле-даа олардан ажыг бо-луп турар. Иччанга-даа АКШ коман-данынн чамын ойнакчыларынн бут бөмбүтүнн шөлүгө оон чурумун үрөөр чоруктарын моон мурунда кылып турганар. Ам бо оюнга кан-дыг болуп ирги дээрин көрүчүлөр чугаалажып турганар.

6 шак. Бирги разрядтын сууа-зы А. Лутанининн систөктү өдө-көн-биле оюн эгезин. Баштайгы шакта кайы-даа тала шыгынн ой-нап турган. Атака бирде атека-зыларын, бирде типографиячыларын хаалганынче чедип турган. 11 ми-нут эрткен сөөлүдө типография ко-манданынн кол хаалкычы И. Мо-чанов бөмбүктү АКШ команданынн хаалганынче кири төвер. АКШ ко-манданынн оюнунн темпкинн улам дүрдөдөп, бурунгааралашкынын күштөдирген, оюнунн бирги чар-тында 2 бөмбүктү баштай төп хаалкыч Ж. Алтын-оол, оон соонда соолай талкы хаалкыч Моладий олар типографиячыларынн хаалга-нынче кири төверлер.

Оюнунн ийги чартында кайы-даа командалар бот-боттарынын камгаланын күштөдирген болган сая ол-ла хөвөр 2:1 болуп, оон АКШ команданынн тилдегелген-биле доогулан.

Бо чылын областын чемпиону алын АКШ команданын амында камта-лап ал турар. Бирги чор дээш оюн ам-ааа үргүчүлөп турар.

А. ТЫРТЫН-НАРА.

Солун ший

Областын хажыг ший театры-нын артисттеринн тыва бөлүгүнн белекенин «Софиянын мырыс» деп шийин Танды районун Балганын дүрүнүн чурттакы тону улуг со-

нуургал-биле көргөннөр. Шийге ой-ваан артисттер Монгалын, Хур-гук, Дугур-оол болган Т. Сат оларынн ойнаарын көрүчүлөр улуг сонугал-биле утканар.

О. НАЗЫЧ-ООЛ.

СУД ЗАЛЫНДАН

Оор шииттирген

Р. А. Гайсин дээрин мурунда-ла куруенин херектинн 3200 рубльди сачыгдыаан, ол дугайында келе-редег таваржып, харысалаган чалаан. Тураннын райулеттүр комбинатынын директору А. Ко-тенков ону даарылыга чегинчиг эр-дөкчелдигине хыналда чокка 1958 чылда кирип алган турган.

Бүгүнкү херектинн шийнедеп амдажып Гайсин амынынн баш-тайгы хунеринден эгезин-ле ол үлгедикти катан чоруда берген. Ча-гыкчыларынн кириген материалдарынн күсөл-биле дык хей кеп айман дааран белеккен, оларын салып сайгары-биле бүдүргөниг

бажынын бир ийи хуу магазин куруенин херектинн 3200 рубльди сачыгдыаан, ол дугайында келе-редег таваржып, харысалаган чалаан. Тураннын райулеттүр комбинатынын директору А. Ко-тенков ону даарылыга чегинчиг эр-дөкчелдигине хыналда чокка 1958 чылда кирип алган турган.

Бүгүнкү херектинн шийнедеп амдажып Гайсин амынынн баш-тайгы хунеринден эгезин-ле ол үлгедикти катан чоруда берген. Ча-гыкчыларынн кириген материалдарынн күсөл-биле дык хей кеп айман дааран белеккен, оларын салып сайгары-биле бүдүргөниг

Районунн улус сулу Гайсинин херөөн көргөн, оон сачыгдал шийнедеп турунунн акна-хөре-тинн төлөттөрүшкан, ону 5 чыл-да хосталгазын кызып шийткен.

И. ПЕТУХОВ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

Дымтанылганы пионер лагерьлеринге ажыглан, кадыкшылынарны быжыглар!

Хөглүг агаарлашкынар, солун похолтар, эштиникшинер, спорт ойнаары, пионер вожагытйи-биле беседалар, одагарынн со-нуурганчыг кежэлери—лагерьде бүгү-ле амыдырал урууларынн хөглүг, сергелен, өөрүшүлүг, шыдамын, күш-аымыга ынакшыл-дыг болдурумынче уландырган. Лагерьге уруулар эртен чогуур үедө турарында, эртенги гимнастика мергежикти кыдырыгга, ма-га-болуп суг-биле дүрбүп чомчуларында, спорт мергежилеринн кы-лырында чачтыр. Ол бүгү болза уруугун кадыкшылыгга, шийн өөрениге дузайн.

Лагерьге уруулар муңгаш бажыг иштинге олурубай, бүгү-ле үени агаарга эрттирип, өнчүнн чөпшээренин бузууга хун амы-агы херектен, хун чурумун сачымын, эштиникшинын кылып турар.

Сугга кирип, хөдөлбешкан, олар эштиникшигө өөренип, шы-рыгын дилдир бергенде эрик кырычче доран-на үнгөн, чүгү-жүп хөдөлгөн, хунге дөгөлгөн, чыгылып ап туралар.

Урууга лагерьге дымтанылганынн үезинде-да огородо, сад-ка амыдырал туралар. Күш-аымы кадыкшылыгга дузайн.

Сад, огород иштинге болгаш каа-даа чораш, бодунун мурну-да көрбөзүн каттарын, быппаан погаларын чып болбас. Лагерь-ге арыг-шөөрин болгаш чуруму салып, тарымап үнүштерин камгалаар херек.

Лагерьге турган, тып алган эки чаңчылыларынн бүгү чүрт-талганарда хөвөр камгалаарын ордалашкынар, урууга!

Тыва областын Санитар-чырыдышынын бажымы.

А. ДЕНИСОВИЧ.

оралакчынын, партийжи амыдырал кидишкынн 23-54, харысалагалыг секретарынн, транспорт кидиштеринн 22-64, чагаа кидишкынн 21-27, бугааларынн 35-24, корректорларынн 20-60.

Чатыг № 1672. Бултура өргөдөлгөннн типографиялы

Социализмнн акы-дунга чирмтаринда

Моолдун национал кадрлары өзүп турар

Чойбалсан аттыг университеттин хар ышкын аң 14 колонналарын улуг чаатый бажымы Моол Арат Республиканын байысыгалын каас-тап турар. Сөөлү хунерин мында куруве экемненин эгезин. Ам удаас 330 ажыг кичи эмгектерин, эконимистерин, башкыларын дипломнарын алырлар. Чонунн өргө-чатырларынн чыдарында өзүп ту-гун, бодунун төрөн чуртуунун соци-листиг чаартылганынга иделейлг күш болуп турар национал ийел-лелеринн уруксат чөкө өзүп ту-рар улуг өг-бүленинге олар катты-жарлар. Национал интеллигенцияны тургузар болгаш кижилер чорук—моол улугунн революциянын улуг чаатый алымыннарнын бирөөсү. Үеен сөс чылдар мурунда чөөн чүгө өг-бө хөдөмдөй чүгө моол турган. Боттарынын феодалдары болгаш даштыкынын кулдангыч-лары оон конун дөрбөлөн, кара-ныг бугулуугу байлаа туугун тур-ганар. Чүрталгыч чонунн барык-ла төгөрөн бижик билбес турган. Революциянын бүдүгүдө Моолдун деңсизеринге 1818 азы-бүрт ду-ганар, 747 хураалар, 100 мүн азыг амалар турганын чугаалаар-га-ла четчир. Сарыг шажын хуро-лери «чырымышкынын» карачы-гыс төү болуп турган. Мычалаа-да оларга өөреникте эртенге уурула-нышкан, амыдыралдан хоорук ту-рун.

ган. Моолдун төөгүзүн, география-нын, төрөөн моол дылын хураалары башкылаас, өөрөөс турган. Лама-ларынн хуро-хили чонунн иде-алоттуг кижизидегизинге болгаш чырымышкынынга реаксылыг роолдуг болуп, чуртга мураакчы эр-темин болгаш културалынн нестере-дининге, сайырларынга улуг шы-кы болуп турган.

Улугуу өргө-чатырламы бодунун туугун келгенинн баштайгы хуае-ринден эгезин-ле школа херөөн ор-ганизациаларына чурттуг хемчөө-лө-биле алырга, кончуг улуг ашкылар-ынн чорудуу эгезин-ле, хуро-хили-тиг салдар-халламынн чурттуг угаан-бодал амыдыралыга элзон үр-генин иштинде дык күштүг тур-ган. Чижээ, 1936 чылда, тодарай-лаарга, революция болган соонда 15 чыл болганда 75 школаарга чүгө 3725 уруулар өөренип турган ийн-ле азы 8-тен 17 хар чедир наалым бүгү-ле оозлар, урууларынн чүгө 2,7 хуузу болуп турган. Ол-ла өнү-гү-лөргө (ол-ла ооздарынн үе-чө-гелеринн 13 хуузу) 18000 ооздар өөренип турган. Чүрталгыч чонун аажок хей келин бижик билбес хө-вөр артышкан турган.

Сөөлү ийн он чылдарынн иш-тинде Моолга улус чырымышкы-нын организациаларына кайгачык-тыг чедикшиктинн чедик адыгана. Ол чорук 40 чылдар үезинде-ле

баштайгы дөдө өөреникте черлерин тургузар арганы берген. Бүгүнкү Чойбалсан аттыг университетте на-ционал кадрларын белеккен үлү-дүр кол чор болу берген. Дайын ге-зинин кончуг аар-берге байдал туралжон, Совет Эмгектиг уни-верситетте херектээр өргөжө дери-лелеринн Моолче чорудуу, моол өнү-гү-теринн улуг херектөө дузалаары-биле профессорларын болгаш башкылар-ын чорудуу берген. Республиканын културалуг аммыралыгга алжын-дан төгүлүгү хуну: 1942 чылдын октябры 5-тиң хунун университет башкынын ийги калымынн мур-нуу чарында аддын үкүтөр-биле силян бижэн. Ол хун универси-тетте байылыг ажыдышыкыны болган.

Эрткен чылдарынн хуртуунда улуг орукту эрттип, өзөөс эвес бер-гелеринн аштып эркен. Чынганг кылдыгана чүддөргө сеткил өөрү-бү-дү-ле оозлар, урууларынн чүгө 2,7 хуузу болуп турган. Ол-ла өнү-гү-лөргө (ол-ла ооздарынн үе-чө-гелеринн 13 хуузу) 18000 ооздар өөренип турган. Чүрталгыч чонун аажок хей келин бижик билбес хө-вөр артышкан турган.